

“ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬರಸುವ ಹಂಬಲ ವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅನವರತ ಅವರ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬರು ತ್ತದೆ. ಇದೊಂದೇ ನಿಜವಾದ ಆನಂದ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಲಗಿ, ನಿದ್ರಿಸಿ ದರೂ ನಿದ್ರಿತನಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಏನು ಬರಸುವುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸು ತ್ತೇನೆ. ಯಾವುದರ ಬಳಿಕ ಇನ್ನೇನು ಬರಬೇಕು, ಎಲ್ಲವೂ ಏಕೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ? ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಗಲಿಬಿಲಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸ ಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಬರೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

“ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ‘ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಸಿನಿಮಾ ಸಾಗಿದಂತಿರುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟು ದೃಶ್ಯಗಳು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಘಟನೆಗಳು! ನೋಡಿದ, ನೋಡದೆ ಉಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳು ಏನೇನು! ಇನ್ನೆಂದೂ ನೋಡಲಾಗದಂಥ ಎಷ್ಟೊಂದು ದೃಶ್ಯಗಳಿವೆ!’ ಅಂತ. ಶಶಿ ಮಹಾರಾಜರು (ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾನಂದರು) ಹೇಳಿ ದ್ದರು, ‘ಅದು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಗೊತ್ತೇ? - ಪುಟಪುಟನೆ ಹೂ ಅರಳು ವಂತೆ. ಪುಟ್, ಪುಟ್, ಪುಟ್ ಅಂತ. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತೀಯಾ?...’

“ಆ ಕಡೆ (ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ) ಒಂದು ಬಂಡೆ ಇದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದರೆ ಹಿಂದಿನ ನೆನಪುಗಳೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಅಂಥ ಅನುಭವವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆಗಬೇಕಾದದ್ದಾದರೂ ಏನು? ನೆನಪುಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಮಾಯೆಯ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಮುದುರಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿರ ಬೇಕು. ಹಾಗೆ ತಾನೆ ಎಲ್ಲರೂ ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರುವುದು? ನನಗಾದರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವ ಬಯಕೆಯಿಲ್ಲ. ಏನಯ್ಯಾ, ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿಬರಲು ಆಸೆಯಿದೆಯೇ?” ಎಂದರು. ಬಳಿಕ ಬಾಬಾ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಣಾಮ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಏನೋ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ರಂಗೂನಿನಿಂದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಗಳೊಂದಿಗೆ ತಯಾರಾಗಿ ಬಂದ. ಸುಮಾರು ಹೊತ್ತು ತಾಕೂರರ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಒಮ್ಮೆ ಈ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಹೋಗಲು ಬಂದ. ಮುಖಜ್ಞರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಬಾ ಹೇಳಿ ದರು, “ಈಗ ಸಮಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇಂದು ಆತ್ಮಪೂಜೆ ಮಾಡಲಿ. ಈ ಹೂ, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೂಜಿಸು - ‘ಆತ್ಮನೇ ನಮಃ’ ಅಂತ. ಮೊದಲು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಆತ್ಮಶ್ರದ್ಧೆ ಇರ ಬೇಕು. ಆಗತಾನೇ ಏನಾದರೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು? ತಾಕೂರರು, ‘ಜಾರ್ ಜೇ ಇಷ್ಟ, ತಾರ್ ಶೇ ಆತ್ಮ’ (ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದು ಇಷ್ಟವೋ, ಅವರಿಗೆ ಅದೇ ಆತ್ಮ) ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ, ಆತ್ಮಪೂಜೆ ಯಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆದಂತೆ, ತಿಳಿಯಿತೆ? ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ

ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನೇ ನೀನು ಮಾಡು. ಆಮೇಲೆ ಹಣ್ಣು, ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ಗಳನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ತಿನ್ನು. ಹ್ವಾ, ಹ್ವಾ! ನಿನಗೆ ಬೇಕಾ ದಂತೆಯೇ ಆಯಿತಲ್ಲ! ಇಂದು ‘ಆತ್ಮಪೂಜೆ’, ನಾಳೆ ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆ ನಡೆಯಲಿ. ಈ ಬಾರಿಯಿಂದ ಹೀಗಾಗಲಿ - ದೀಕ್ಷೆಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ‘ಆತ್ಮಪೂಜೆ’ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರಾ ಯಿತು. ಎಂಥ ತಮಾಷೆ! ನಮ್ಮದೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೀತಿಗಳು. ಹಳೆಯ ರೀತಿಗಳು ನಮಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಾಗದು.”

ಅವರ ನಗು ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನ ನಗುವಿನಂತೆ ಕೋಣೆಯೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತು. ಅವರ ರಸಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಮುಳುಗಿದ್ದಾರೆ! ಅನಂತರ ಆ ಹುಡುಗ ಏನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದರು. ಬಳಿಕ ಹೇಳಿದರು, “ನೋಡು, ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡಿದನೆ? ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದ ರಂತೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದನೆ? ಹುಡುಗ ತುಂಬ ಸರಳನಲ್ಲವೇ?”

ರಂಗೂನಿನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಬಾಬಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ: “ನೀನು ನ್ಯಾಪಿ (ಬರ್ಮಾದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಿನಿಸು) ತಿನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ತಿನ್ನು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿನ್ನು. ‘ಮ್ಯಾಂಗೋಸ್ಟಿನ್’ (ಚಿಕ್ಕ ಸೇಬಿನಂತಹ ಹಣ್ಣು) ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದಿದ್ದೀಯಾ? ನೀನು ಅದನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತೀಯೋ, ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ತರಲಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ನಿನಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು. ತಾಕೂರರ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಸಿಹಿತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ನಾನು ಸಿಹಿತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ತಾಕೂರ ರಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿರು; ಇಲ್ಲಿಂದ ಬೇಲೂರು ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗು - ಹೋಗುವಾಗ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಯೊಂದಿಗೆ ತಾಕೂರರ ದರ್ಶನ ಮಾಡು, ತಿಳಿಯಿತೆ?”

ಅದೇ ಭಕ್ತ ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಬಾಬಾಗೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸು ತ್ತಿದ್ದ. ಇತರರ ಸರದಿ ಬಂದಾಗಲೂ ಅವನು ಅವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡ ಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ಬಾಬಾಗೆ ಚಳಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಾಬಾ ಹೇಳಿದರು, “ಅವನದು ನವಾನುರಾಗ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಾನೆ, ಬೇಡವೆಂದರೂ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಎರಡು ದಿನ ಮಾಡಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಹೇಗೂ ನೀವೆಲ್ಲ ಇದ್ದೀರಲ್ಲಾ?” *

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

ಹಿಂದೂ ನಾರಿಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರು. ಬಹುಶಃ ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ನಾರಿಯರಿ ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಬಹುದು. ನಾವು ಈ ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬುದ್ಧಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಭಾರತದ ಭವಿಷ್ಯ ನಾರಿಯು ಇಡೀ ವಿಶ್ವಕ್ಕೇ ಆದರ್ಶ ವಾಗುವಳು.

— ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದ

ಕೈಲಾಸ ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಯಾತ್ರೆ

ಸ್ವಾಮಿ ದಾಮೋದರಾನಂದ

ಅನುವಾದ: ಡಾ.ಕೆ.ಎಲ್.ಪ್ರಸನ್ನಾಕ್ಷಿ

ಭಾಗ ೧

ಹೆಚ್ಚು ವಾಹನ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಕರವೂ ರೋಚಕವೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುತವೂ ಆದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅನುಭವಗಳ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಲೇಖಕರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಹಾಸಂಘದ ಹಿರಿಯ ಹಿರಿಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ; ಅವರು ಸಂಘದ ಬೃಂದಾವನ, ಮೈಸೂರು, ರಂಗೂನ್, ಸಿಂಗಾಪುರ, ಮಲೇಷ್ಯಾ, ಫಿಜಿ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಹಲಸೂರು ಮೊದಲಾದ ಶಾಖಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೈವಾಧೀನರಾದರು. 'Prabuddha Bharata' ದ ೨೦೧೪ರ ಏಪ್ರಿಲ್-ಮೇ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಈ ಲೇಖನದ ಅನುವಾದಕರು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ನಿವೃತ್ತ ಕಾಲೇಜು ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು.

೬೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ಕಥೆಯಿದು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮತದಲ್ಲೂ ಆಯಾ ಮತ ಪ್ರವರ್ತಕ ಪ್ರವಾದಿಗಳೂ, ಸಾಧುಗಳೂ, ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪೂಜಾದಿನಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ಮತದ ಭಕ್ತರಿರಲಿ, ತಾವು ಪವಿತ್ರವಾಗಲು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳೂ ಈ ಯಾತ್ರೆಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣದ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವದ ಕಾಮಾಖ್ಯದವರೆಗೆ, ಉತ್ತರದ ಬದರೀಕೇದಾರನಾಥಗಳಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ದ್ವಾರಕಾನಾಥ ಸೋಮನಾಥದವರೆಗೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕೇಂದ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾರಣಾಸಿಯ ವಿಶ್ವನಾಥ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಭಕ್ತರು, ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಿವಿಧ ನಾಮರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿರುವ ದೇವದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಳ ಅರಿವು, ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಉದಾತ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾನವ

ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರುವ ಒಂದು ಕಠಿಣತಮ ಮಾರ್ಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವಿಭಜನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿರುವ ಲಾಹೋರಿನ ನಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಇತರ ನಿರಾಶ್ರಿತರೊಡನೆ ನಾನೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ನಿರಾಶ್ರಿತನಾಗಿ ಬಂದೆ. ಬೃಂದಾವನದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಿಷನ್ ಸೇವಾಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯದ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ನಾನೊಬ್ಬ ರೇಡಿಯಾಲಜಿಸ್ಟ್ (ವಿಕಿರಣ ತಜ್ಞ) ಆದೆ.

ಬದರೀನಾಥ

೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಬದರೀನಾಥ-ಕೇದಾರನಾಥಗಳ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತೀವ್ರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಆಗ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ಮಾಧವಾನಂದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸೇವಾಶ್ರಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪಾನಂದರ ಮುಖಾಂತರ ಕೆಲವು ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಾದ ನಂತರ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ನನಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದರು. ನಾನು ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ದೃಢವಾದ ಒಂದು ದಂಡ, ಕಮಂಡಲು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.

ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನದಿಂದ ಹೊರಟು ದೆಹಲಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಹರಿದ್ವಾರ ಋಷಿಕೇಶಗಳನ್ನು ತಲುಪಿದೆ.

ಋಷಿಕೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯ ಜಗಬಂಧು ಮಹಾರಾಜ್ (ಸ್ವಾಮಿ ನಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂದ) ಒಂದು ಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ೩-೪ ದಿನ ಉಳಿಯುವ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಯಾತ್ರೆ ಸುಖಕರವೂ, ಸುಗಮವೂ, ಫಲಪ್ರದವೂ ಆಗಲೆಂದು ಹರಸಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಯವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅವರು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರು ನಮ್ಮ ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಸದಾ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನನಗೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಭಾವನೆ ರಾಕೂರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಾತೆ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ, ಭಕ್ತಿ ಭಾವಗಳನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿದವು. ಈ ವಿಚಾರಗಳು ನನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ನನ್ನ ಯಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದೆರಗಿದ, ಕಲ್ಪಿಸಲೂ ಆಗದ, ಮಾರಣಾಂತಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಭೂಮಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ನಾನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಸೇರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವು.

ಮರುದಿನ ನಾನು ಋಷಿಕೇಶದ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೂಪಾಪನ್ನು ದಾಟಿ, ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾದ ಪರ್ವತದ ವಕ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗ ತೊಡಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾನಂದರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗುಹೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರೊಡನೆ ಉಳಿದು, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ನನ್ನ ಯಾತ್ರೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೦, ೧೫ ಕಿಲೋಮೀಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹಗಳು ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ, ಊಟ ಮಾಡಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯಲು ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ.

ಸಿಖ್ಖರ ೧೦ನೆಯ ಗುರುವಾದ ಗೋವಿಂದಸಿಂಗ್ ಅವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಹೇಮಕುಂಡ, ಲೋಕಪಾಲ ಎಂಬ ಸ್ಥಳ ಸೇರಲು, ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಗೋವಿಂದಘಟ್ಟದ ಬಳಿ ಕವಲುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ. ಹಿಮಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಘನವಾದ ನೀರಿರುವ ಆ ಸರೋವರದ ಬಳಿ ಒಂದು ಗುರುದ್ವಾರವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಮಬೆಟ್ಟ ಸಿಡಿದು ಹಿಮಗಡ್ಡೆಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು, ಆ ವಿಶಾಲ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಶಬ್ದ ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಮದ ನೀರು ಒಂದು ತೊರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಂದು ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ, 'ಹೂವುಗಳ ಕಣಿವೆ' ಎಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಾಗವನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ

ವಿವಿಧ ಹೂವುಗಳಿಂದ, ಔಷಧೀಯ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ, ರುದ್ರ ರಮಣೀಯವಾದ ಆ ಮನೋಹರ ದೃಶ್ಯ ಇಂದಿಗೂ, ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಕಳೆದಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿದೆ.

ಈಗ ನಾನು ಬದರೀನಾಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೆ. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಠ ಅಥವಾ ಜೋಷೀಮಠವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲು ಈ ಮಠವನ್ನು ಅವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಪೂರ್ವದ ಪುರೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ, ಪಶ್ಚಿಮದ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲೂ, ದಕ್ಷಿಣದ ಶೃಂಗೇರಿಯಲ್ಲೂ ಶ್ರೀಶಂಕರರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಉಳಿದ ಮೂರು ಮಠಗಳಿವೆ.

ಜೋಷೀಮಠದಿಂದ ಹೊರಟು ಮೇಲೇರುತ್ತಾ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬದರೀನಾಥವನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಗಂಗೆಯ ಉಪನದಿಯಾದ ಅಲಕನಂದಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬದರೀನಾಥ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಬದರೀನಾರಾಯಣನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬೌದ್ಧರು ಈ ನದಿಗೆ ಎಸೆದು, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅಲಕನಂದೆಯನ್ನು ಮತ್ತೂ ಪಾವನಗೊಳಿಸಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಬದರೀನಾರಾಯಣನು ಅಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವುದು, ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ತಕ್ಷಣ ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಮಲಬಾರ್ (ಕೇರಳದ ಉತ್ತರಭಾಗ) ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕರೆತಂದ ವೈದಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಮರುಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಈ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆದು, ಈಗಲೂ ಮಲಬಾರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರೋಹಿತರೇ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನೆಲದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬರುವ ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆಯಾದ 'ತಪ್ಪು ಕುಂಡ'ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರದ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಶಿಲಾಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಎದುರು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಾನೂ ಅವರೊಡನೆ ಪಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾರಾಯಣನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಪೂರ್ಣವಾಗುವಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾರಾಯಣ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆ ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ನೀರಿನ ಅಭಿಷೇಕದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಅರಿಷಿಣ ಕುಂಕುಮ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ವಸ್ತ್ರ ಆಭರಣ, ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಗುವಲ್ಲಿತನಕ ಹಾಕಿದ್ದ ಪರದೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಿಮಾಲಯದ ಸುಮಾರು ಎಲ್ಲಾ ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಕಂಬಲೀವಾಲಾ ಭತ್ತ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ಇತರ ಸಾಧುಗಳೊಡನೆ ಸರತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸಂಜೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗ ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಕೇದಾರನಾಥ

ಅಲ್ಲಿಂದ, ಭಯಂಕರವಾದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರ್ವತಭಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣ ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಗಂಗೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಉಪನದಿಯಾದ ಮಂದಾಕಿನೀ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನ ದೇವಾಲಯವಾದ ಕೇದಾರನಾಥವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಅದು ಬದರೀ ನಾಥಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಶೀತಲವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲೇ ಎತ್ತರ ಎತ್ತರವಾದ ಹಿಮಾ ಚ್ಯಾದಿತ ಪರ್ವತ ಶಿಖರಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಸಂಜೆ ಈ ಹಿಮಶಿಖರಗಳೆಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುವನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ದೃಢಕಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಮಹಾಸಮಾಧಿಯನ್ನೇ ಹೊಂದಿಬಿಡಬಹುದು, ಅಷ್ಟು ಶೀತಲವಾದ ಕುಳಿಗಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶಿವದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೦ ಘಂಟೆ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಂದಾಕಿನೀ ನದಿಗೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದೆ. ಆಗ ನೀರು ೧೦ರಿಂದ - ೨೦ ಸೆಂಟಿಗ್ರೇಡಿನಷ್ಟು ತಂಪಾಗಿತ್ತೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಗ ಒಂದೆರಡು ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಬಂದುಬಿಡುವೆನೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನೀರಿನೊಳಗೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅತಿಯಾದ ಶೀತಲತೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮೈ ಮರಗಟ್ಟಿ ಹೋಯಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶರೀರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇದ್ದ ಒಂದೇ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಬರುವುದು. ನನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಲವನ್ನು ಬಳಸಿ ಶ್ರೀಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಹಾದೇವ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಗೋ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಆ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕ್ಷಣ ತಡಮಾಡಿದ್ದರೂ, ತಡೆಯಲಾಗದ ಆ ಕೊರತೆ ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ತಳ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ನನ್ನ ಮಹಾ ಸಮಾಧಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಪ್ರಸಂಗವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಧ್ಯಾನ, ಮಂತ್ರ, ಜಪ ಪಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಿವನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಕಳೆಯತೊಡಗಿದೆ. ನನ್ನ ಪವಿತ್ರಯಾತ್ರೆಯ

ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ಕೈಲಾಸಪರ್ವತಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಯಾತ್ರೆ ಮುಂದುವರೆಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಬದರೀ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬದರೀನಾಥದ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ತುಂಗನಾಥ ಮಹಾದೇವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಯಾತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ನಾನೂ ಸೇರಿ ಕೊಂಡೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಪವಿತ್ರದೇವಾಲಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶ್ರೀಶಂಕರರೇ ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಪಂಚಕೇದಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಇದು ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಿಂದ ೧೨,೦೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದೇ ಪಂಚಕೇದಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯ. ಇದು ವಿರಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಪ್ರದೇಶ. ಈ ಸ್ಥಳದ ಕೊರೆಯುವ ಚಳಿ ಜನರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅರ್ಚಕರು, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಯಾತ್ರಿಕರು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಾ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸಿ ಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಟಿಬೆಟ್ಟಿನ ಕಡೆಗೆ

ಬದರೀನಾಥ ಕೇದಾರನಾಥ, ತುಂಗನಾಥ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಪವಿತ್ರ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ಮಾನಸಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಯಾಣ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಟಿಬೆಟ್ ದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಎರಡು ಕಣಿವೆಗಳನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಬದರೀನಾಥದ ಹತ್ತಿರದ 'ಮನಾ' ಕಣಿವೆ, ಮತ್ತೊಂದು 'ನೀತಿ' ಕಣಿವೆ. ಮನಾ ಕಣಿವೆ ಅತ್ಯಂತ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಸಾಗಬೇಕಾದ ಯಾತ್ರಿಗಳು ಕಡಿಬಾದ ಇಳುಕಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿದು ಎರಬೇಕಾದಾಗ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ನೀತಿ ಕಣಿವೆ ಮೂಲಕ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಮನಾ ಕಣಿವೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಾಗಲು ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ದಾರಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ವಾರದಷ್ಟು ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಲು ಮತ್ತೊಂದು ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಇದೆ. ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ೭,೨೦೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಬೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಸಂದರ್ಶಿಸಬಹುದು.

ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಚಟ್ಟು (ಕಡಲೇ ಹಿಟ್ಟು) ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪು, ನೀರು ಬೆರೆಸಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಹಸಿವಾದಾಗ ಆಯಾಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಹಣ್ಣುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ನನ್ನ ಆಹಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೇ ಸಾಗುತ್ತಾ ಕಲ್ಬೇಶ್ವರ ಶಿವದೇವಾಲಯವನ್ನು ತಲುಪಿದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು